

*Ткач М.С., Недзведовська О.Є.,
Національний університет "Острозька академія"*

АЛЬТЕРНАТИВНІ ДЖЕРЕЛА НАПОВНЕННЯ ДОХОДНОЇ ЧАСТИНИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

У статті досліджуються особливості функціонування бюджетної системи України, на основі чого виявляються можливі вектори її розвитку. Відповідно для цього проаналізовано особливості функціонування бюджетної системи та можливі шляхи збільшення дохідної частини бюджету України.

Економічний зміст бюджетної системи розкривається в процесах формування та розподілу грошових ресурсів, які за своєю сутністю дуже різноманітні й охоплюють усі рівні державного управління. Рух внутрішнього валового продукту на всіх стадіях – від створення до споживання, здійснюється за допомогою грошових фондів. Тому залежно від того, як відбувається процес мобілізації та використання бюджетних коштів, як це впливає на формування в кінцевому підсумку фондів споживання та нагромадження визначається і роль бюджетної системи в управлінні економікою.

Актуальність теми дослідження обумовлюється не тільки потребами практики управління державним бюджетом, а й необхідністю всебічного наукового дослідження бюджетної системи та бюджетного процесу в цілому.

Виходячи з цього, мета даної роботи полягає у дослідженні особливостей функціонування бюджетної системи України та виявленні можливих векторів її розвитку. Поставлена мета обумовила необхідність вирішення двох взаємопов'язаних завдань: проаналізувати особливості функціонування бюджетної системи та напрацювати можливі шляхи збільшення дохідної частини бюджету України.

Об'єктом дослідження виступає бюджетна система України, а предмет – шляхи наповнення дохідної частини державного бюджету.

Науковим дослідженням питань бюджету присвячені праці О.Д. Василика, А.С. Гальчинського, А.І. Даниленка, М.І. Карліна та ін.

Для реалізації своїх функцій держава мобілізує фінансові ресурси. Основним джерелом доходів держави є валовий внутрішній продукт, частину якого вона і використовує. Причому, використовує лише ту частину, яка переходить у її власність без будь-яких умов і обов'язків по відношенню до інших осіб у вигляді різного виду платежів. Саме ця частина валового внутрішнього продукту і складає державні доходи, якими можуть розпоряджатися органи державної влади.

Доходи державного бюджету – поняття більш вузке, ніж доходи держави. *Доходи Державного бюджету України* – це частина доходів держави, яка використовується для фінансування виконання органами державної влади загальнодержавних функцій, які визначені Конституцією України.

Україна вступає до етапу свого розвитку, який потребуватиме відчутного збільшення абсолютного обсягу бюджетних видатків з метою фінансування цілей реалізації соціальних програм, державного будівництва та соціально-економічного розвитку. Між тим, ця потреба не повинна ототожнюватися з можливістю значного збільшення позичкового фінансування бюджету, особливо – із зовнішніх джерел.

Таблиця 1.
Бюджетний дефіцит, який планувався в Україні
і був затверджений Законами про Державний бюджет
у 2001–2008 рр., млрд. грн.

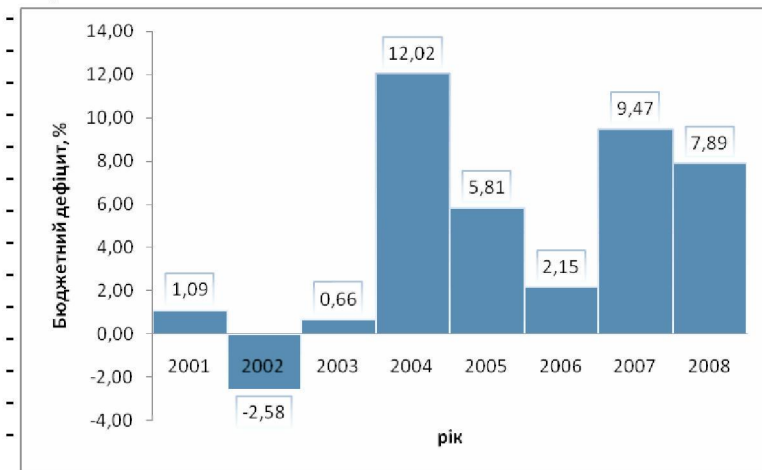
Рік	Доходи	Видатки	Бюджетний дефіцит	
			в абсолютному виразі	% до видаткової частини
2001	54,9	55,5	-0,6	1,09
2002	61,9	60,3	1,6	-2,58
2003	75,3	75,8	-0,5	0,66
2004	91,5	102,5	-11	12,02
2005	134,2	142	-7,8	5,81
2006	171,8	175,5	-3,7	2,15

2007	147,8	161,8	-14	9,47
2008	215,4	232,4	-17	7,89

Джерело: Закони України "Про Державний бюджет на 2001-2008 роки"

Проаналізувавши дану таблицю ми дійшли до висновку, що рівень дефіциту державного бюджету в нашій країні суттєво коливається з року в рік. Держава намагається його скоротити, проте це не означає, що проблема зникає. Головну роль для стійкого зростання бюджетного дефіциту та збільшення державного боргу відіграють:

- збільшення державних витрат у періоди будь-яких соціальних конфліктів;
- циклічні спади в економіці, особливо якщо вони глибокі та тривалі.

Рис. 1. Бюджетний дефіцит України у 2001–2007 рр.

Бюджет і економіка взаємопов'язані, однак пріоритет надається останній. Без здорової економіки, що ефективно функціонує, не може бути життєздатного бюджету з обдуманим дефіцитом.

В даний час одним з найважливіших завдань, які слід вирішувати – є оптимізація доходів і видатків бюджету. Йдеться як про безпосереднє наповнення бюджету держави завдяки послідовній політиці оптимізації податкового навантаження та

детінізації економіки, так і про зменшення потреби в прямих бюджетних видатках внаслідок децентралізації фінансування відповідних завдань.

На нашу думку, альтернативними шляхами наповнення державного бюджету є:

- відмова від практики залучення для покриття дефіциту бюджету кредитів Національного банку;

- запровадження виваженої податкової політики за рахунок впровадження системи оподаткування, яка базується на зменшенні кількості податків і введенні єдиного податку на основні фонди підприємств усіх форм власності;

- продаж тимчасово вільних коштів на рахунках головних розпорядників Держказначейства, на ринку міжбанківських кредитів. Вихід Держказначейства на міжбанк вже практикувався наприкінці 2000 р. (з наданням кредитів “овернайт” найбільшим комерційним банкам України), хоча й не був урегульований нормативно. На нашу думку, такий механізм міг би стати досить дієвим важелем зменшення потреби в державних запозиченнях та збільшення кредитного потенціалу економіки. Про останнє свідчить значний обсяг залишків на рахунках уряду – 13,2 млрд грн. на початок грудня 2004 року.

- зміцнення фінансової основи місцевого самоврядування і забезпечення його фінансової незалежності за рахунок встановлення стабільних нормативів відрахувань від загальнодержавних податків залежно від економічного розвитку регіонів.

Державний бюджет є одною із головних ланок фінансової системи. З його допомогою уряд концентрує у своїх руках значну частину національного доходу, перерозподіленого фінансовими методами. У цій ланці зосереджуються найкрупніші прибутки і найбільш важливі в політичному й економічному відношенні витрати. Бюджет тісно пов'язаний з іншими ланками фінансової системи, виступає координуючим центром і надає їм необхідну допомогу у формі бюджетних дотацій, субсидій, гарантій, забезпечуючи більш-менш нормальне функціонування інших ланок фінансової системи.

Дослідження проблем функціонування бюджетної системи викликає інтерес, насамперед тому, що саме бюджет характеризує рівень економічного розвитку країни, і завдяки правильному здійсненню бюджетного процесу забезпечується економічна і соціальна стабільність та належний життєвий рівень населення.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України від 21 червня 2001 р. № 2542-III // Відомості Верховної Ради. – 2001.
2. Закони України “Про Державний бюджет України на 2001-2008 роки”.
3. Базилевич В.Д., Баластрик Л.О. Державні фінанси. Навч. посібник/ За заг.ред.Базилевича В.Д. – К.: Атіка, 2002. – 368 с.
4. Буковинський С.А. Концептуальні засади управління бюджетними коштами в Україні // Фінанси України. – 2001. – №5. – С. 24-33.
5. Василик О.Д. Бюджетний механізм в управлінні економікою // Фінанси України. – 1999. – № 9. – С. 22-23.
6. Василик О.Д. Державні фінанси України: Навч. посібник. – К.: Вища шк., 2000. – 383 с.
7. Мочерний С.В. Економічний словник-довідник. – К.: Феміна, 1995. – 368 с.
8. <http://www.minfin.gov.ua>
9. <http://www.ukrstat.gov.ua>
10. <http://www.zakon.gov.ua>